Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!

ЯМДЕ ЛИЙ

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ

Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий" редакций

1940 ий 16 май №23 (647)

НЫЛ КЕЧЕ ГЫЧ ИСПЫТАНИЙ

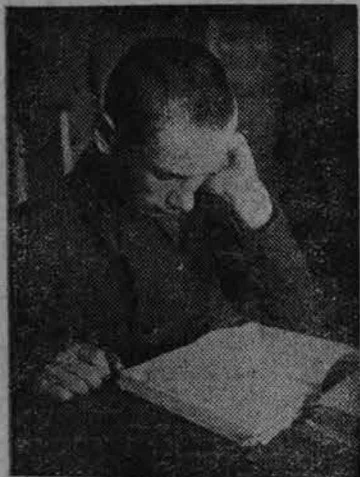
ПЕКТУБАЙ СРЕДНИЙ ШКОЛЫШТО ТУНЕМШЕ-ШАМЫЧ ОЙЛАТ

ЛӰДДЕ ОТВЕЧАЯШ ТӰҤГАЛАМ

Ныл кече гыч чыла школлаштат испытаний тӱҥалеш. Мый тиде кечым чытен кертде вучем: вет мый испытанийлан тӱрыс ямде улам, садлан нимат лӱдшаш, ӧршаш уке. Мый чыла предмет дене отличнo тунемам гынат, тунемме материалым шукертак повторитлаш тӱҥальым. Южо вере умлаш ок лий гын, туныктышо-шамыч деч йодеденам.

Тиде кодшо ныл кечыште шинчымашем эшеат утларак пеҥгыдемдем. Испытанийыште чыла предмет денат лӱдде отвечаяш да „отличным" валаш шонем.

Блинов Евгений.
9-ше „Б" класс.

БЛИНОВ ЕВГЕНИЙ испытанийлан ямдылалтеш.

Чыланат 7-ше классыш вончена

Март тылзыштак ме звеньевой сборышто проверочный испытанийлан кузе ямдылалтме нерген кутырышна. Тушто планым ыштышна. Кызыт ботаника, алгебра, географий дене повторитлен пытарен улына. Ынде тиде кечылаште руш йылме денат ямдылалт шуына. Мыланна наречий умлаш йӧсырак ыле. Но письменный паша годым мыйын звенасе пионер-шамыч сай результатым ончыктышт. Мый пеҥгыдын ӱшанем: мемнан звенасе пионер - шамыч чыланат 7-ше классыш вончат.

Звеньевой вожатый—
Ухова Нина.
6-шо „А" класс.

МОДАШАТ ЖАПЫМ МУЫНА

Испытанийлан ялдылалтме дене пырля ме модашат жапым муына. Ӱчкыдын футбол, волейбол, баскетбол дене куанен модына. Шукерте огыл районный олимпиадыште участвоватлышна. Тидат мыланна испытанийлан ямдылалташ ыш мешае. Ме модашат, испытанийлан ямдылалташат жапым моштен кучылтына.

**Кропотов Аркадий,
Егошин Викентий.**

МЫЛАНЕМ ВАЛЯ ПОЛША

10-шо классыште тунемаш тӱҥалме годым мыйын дисциплинем начар ыле: урок годым шкемым кучен моштен омыл, туныктышымат ом колышт ыле, ӱчкыдын опоздатлем але школыш ом тол ыле. Шуко предмет дене конспектым ыштен омыл. Вот садлан лийынак тунеммашемат начар лийын. Ик гана комсомольский погынымашыште (мемнан классыште комсомольский группа уло) мый дисциплиным саемдаш, сайын тунемаш тӱҥалаш, шкемым тӧрлаташ мутым пуышым. Комсомольский мут пеҥгыде: ойленат—ыштат кӱлеш. Тидым шотыш вальым. Эрлашыжымак чыла предмет денат конспектым ышташ тӱҥальым. Урокыш опоздатлымым чарнышым. Мый декем Валя Кошкин ушныш: тудо мыланем полшаш пиже. Умлыдымо йодыш дене шуко годым Валя дек обращатленам. Тыге ыштыме дене 3-шо чырыкыште мыйын ик „плохемат" ыш лий. Тиде ик кугу ошкыл лие. А 4-ше чырыкыште мыйын „хорошо" отметкемат шуко уло. Вашке теве испытаний шуэш. Испытанийланат уло вием дене ямдылалтам, кызыт пытартыш предмет-шамычым повторитлем. Испытанийым сай оценка-шамыч дене сдаташ шонем.

Шолаште—КОШКИН ВАЛЯ, пурлаште—НОВОСЕЛОВ АРКАДИЙ.

Новоселов Аркадий.
10-шо класс.

7-ше классыште тунемше ШАБАЛИН ИВАН 6-шо ден 5-ше класслаште тунемше-шамычлан географий дене испытанийлан ямдылалташышт полша.

Снимкыште (шола гыч пурлашке): МИХЕЕВА АННА, ШАБАЛИН ИВАН, БЛИНОВ ИВАН, ШИПИЦЫН ПЕТР.

Классыште повторитлымаш кугун полша

Мемнан кызыт шуко предмет дене идалык мучко тунеммым повторитлымаш кая. Классыште повторитлымаш пеш кугын полша. Садлан повторений годым мый эше утларак внимательный лиям. Повторенийым тетрадем эре лудын мием.

А дарвинизмын основыжо дене кызыт ме эше программым темен она ул. Садлан лийын тиде предмет дене тунемме годымак испытанийлан ямдылалтам. Урокышто внимательно колыштам, вара мӧҥгыш толмек тиде материалымак уэш лудын лектам да чыла умлем.

Ынде индеш ий жап мый эре сайын да отличнын тунем шогем. Тений тунемме ийым „отлично" да „хорошо" отметка - шамыч дене гына пытарем.

Загайнова Тамара.
9-ше „Б" класс.

Отличница ТАМАРА ЗАГАЙНОВА.

ИСПЫТАНИЙ ЖАПЫШТЕ КУЗЕ ЗАНИМАТЛЫМАН

Йоча - шамыч, тыланда испытаний жапыште моло годымсо деч поснак чот заниматлашда логалеш. Тиде жапым моштен огыда кучылт гын, утыж денат йоен кертыда.

Тыге ыштыза. Эрдене эррак, иктаж 7-8 часлан кынелза. Мален пожалтмекыда вакшыште ида почаҥкий. Окнам почса, зарядкым ыштыза, кыдалышкыда шумеш мушса, пӱдам эрыктыза.

Вакшым погымеке эр кочкышым кочса да урокым тунемаш тӱҥалза. Эрдене, свежий вуй дене повторитлыме утларак шарналтеш, садлан эрдене заниматлаш йӧнанрак.

Нойымо деч, школысо семынак кажне 45 минут жап гыч каныза. Комнатыште коштса, ик мыняр физкультурный движений-шамычым ыштыза,—икманаш шкаланда 10-12 минутлан изи переменым ыштыза да адак пашашке пижса.

Тыге—луатик-луаткок час марте жапым эртарыман. Вара обязательно кочса. Иктаж часат пелэ канымекыда адак кок - кум час заниматлыза. Тидын деч вара кечывал кочкышым кочса да каныза. Старший класслаште тунемше йоча-шамычлан тиде жап шагалла тучеш гын, иктаж кок часым кастене заниматлен кертыт.

Кас кочкышым кочмеке, прогулкыш лекса. Малаш вочшаш деч ончыч заниматлаш ом шӱдӧ. Кечывалым те сайын заниматлен улыда гын, тидат сита.

Изи йоча-шамычлан 9-10 часым малаш кӱлеш, кугуракыштлан 8 час деч шагал огыл малыман. Тыге те эрдене адак чулым, свежий да весела лийын кынелыда.

Чылажымат шотлен ыштыза. Паша дене канышым чередоватлаш тыршыза. Южо йоча-шамыч пытартыш кече марте шуят, а вара сутка дене шинчат да „поктен шуят". Тыгай паша деч сайже шагал: тыге лудмо кужу жапланак огеш шарналт, а каныде шуко час поче-поче заниматлымаш тазалыклан эҥгекым конда.

Испытаний годым шке жапыштыже кочкаш ида мондо. Канымыда годым тугай модыш дене модса, кудо огеш нойыктаре. Мутлан, тиде кечылаште мый тыланда шахмат дене модаш ом шӱдӧ: тиде модыш дене модашлан шуко шонаш кӱлеш.

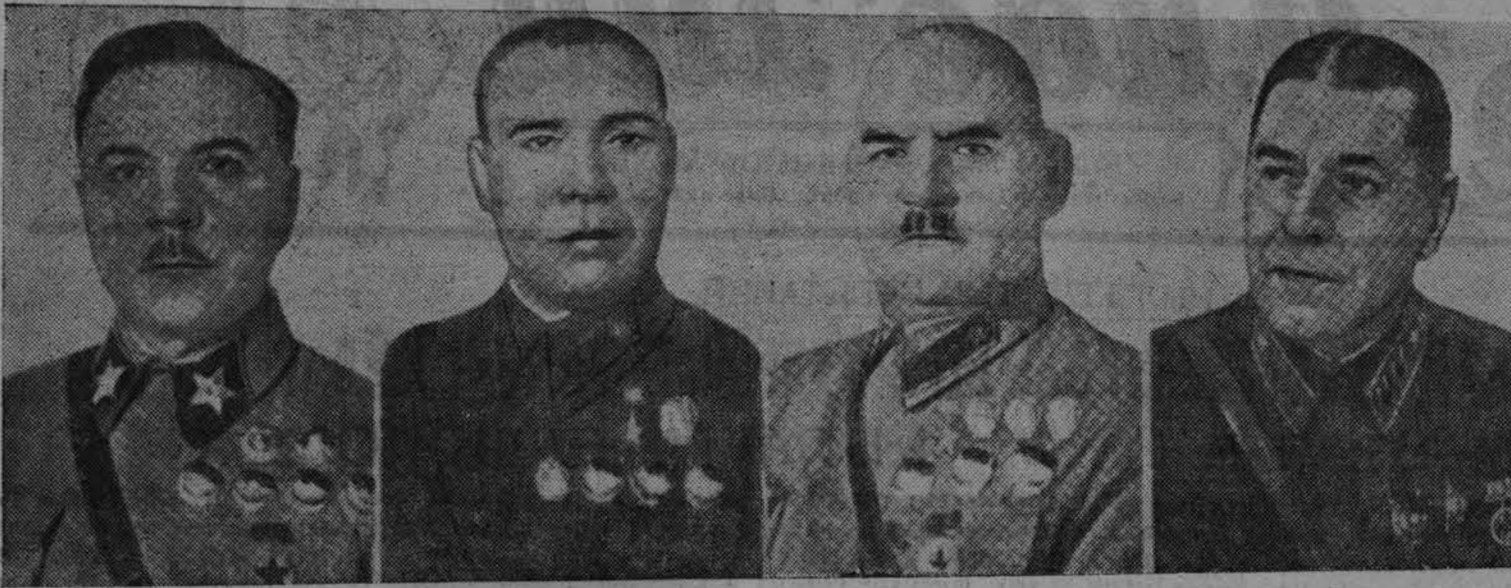
Режимым сайын шуктеда гын, те испытаний жапыште ода нойо да испытанийымат сайын сдатледа.

Врач И. Л. Фрейдгейм.

Пектубай школа нерген материалым И. ФЕДОТОВ организоватлен, фото— Я. ПОЛЯНИНЫН.

45

Снимкыште (шола гыч пурлашке): Советский Союз маршал К. Е. Ворошилов—СССР Калык Комиссар-шамыч Совет Председательын заместительже да СССР Калык Комиссар-шамыч Совет пеленсе Оборона Комитет Председатель, Советский Союз маршал С. К. Тимошенко—СССР Оборона Калык Комиссар, Советский Союз маршал Г. И. Кулик, Советский Союз маршал Б. М. Шапошников.

Советский Союз маршал К. Е. ВОРОШИЛОВЫМ СССР Калык Комиссар-шамыч Совет Председательын заместительжылан да СССР СНК пеленсе Оборона Комитет Председательлан назначитлыме нерген

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМЫН

УКАЗШЕ

Советский Союз маршал Климент Ефремович **Ворошиловым** СССР Оборона Калык Комиссар обязанность деч утарен, СССР Калык Комиссар-шамыч Совет Председательын заместительжылан да СССР Калык Комиссар-шамыч Совет пеленсе Оборона Комитет Председательлан назначитлаш.

СССР Верховный Совет Президиум Председатель М. КАЛИНИН.
СССР Верховный Совет Президиум Секретарь А. ГОРКИН.
Москва, Кремль. 1940 ий 7 май.

Советский Союз маршал С. К. ТИМОШЕНКОМ СССР Оборона Калык Комиссарлан назначитлыме нерген

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМЫН

УКАЗШЕ

Советский Союз маршал Семен Константинович **Тимошенком** Киевский Особый Военный Округ командующий обязанность деч утарен, тудым СССР Оборона Калык Комиссарлан назначитлаш.

СССР Верховный Совет Президиум Председатель М. КАЛИНИН
СССР Верховный Совет Президиум Секретарь А. ГОРКИН.
Москва, Кремль. 1940 ий 7 май.

1-й ранг командарм Б. М. ШАПОШНИКОВЛАН Советский Союз маршал военный званийым присвоитлыме нерген

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМЫН

УКАЗШЕ

1-й ранг командарм Борис Михайлович **Шапошниковлан** Советкий Союз маршал военный званийым присвоитлаш.

СССР Верховный Совет Президиум Председатель М. КАЛИНИН.
СССР Верховный Совет Президиум Секретарь А. ГОРКИН.
Москва, Кремль. 1940 ий 7 май.

1-й ранг командарм Г. И. КУЛИКЛАН Советский Союз маршал военный званийым присвоитлыме нерген

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМЫН

УКАЗШЕ

1-й ранг командарм Григорий Иванович КУЛИКЛАН Советский Союз маршал военный званийым присвоитлаш.

СССР Верховный Совет Президиум Председатель М. КАЛИНИН.
СССР Верховный Совет Президиум Секретарь А. ГОРКИН.
Москва, Кремль. 1940 ий 7 май.

Всесоюзный ял озанлык выставка почылтын

15 майыште Всесоюзный ял озанлык выставка почылтын. Выставка вич тылзе—15 октябрь марте пашам ышташ тӱҥалеш.

1940 ийсе Всесоюзный ял озанлык выставкыште ял озанлыкын сеҥымашыже кодшо ийсе деч ятыр шуко ончыкталтеш. Тугак юннат-шамыч павильоныштат шуко у экспонат-шамыч лийыт. Юный селекционер Соломаха Миша выставкыш у сорт „комсомолец“ шыданым колтен. Тбилисский средний школын 6-шо классыштыже тунемше Моисеев Кимын 32 миллиграм нелытан „лилипут“ электродвигательже утларак интересный. Тыгай изи двигатель тӱняште але марте лийын огыл.

У союзный Карело-финский ССР-ын павильоныштыжо Польский пан-шамычын игошт гыч героический Йошкар Армийын утарыме, Украина ден Белоруссийысе у область-шамычын озанлык ден политический илышышт ончыкталтеш.

Почеш кодшо-шамычлан полшена

Мый 3-шо чырыкыштак испытанийлан ямдылалташ тӱҥалынам. 1-ше апрель гыч кажне кечынак испытанийлан ямдылалтам. Школа гыч толмеке кочкам да модаш каем. Модын толмекем уроклан ямдылалташ тӱҥалам. Эн ончыч мый руш йылме, физика, алгебра, геометрия дене мӧҥгыш пумо пашам ыштем.

Мыланем географий моло предмет деч нелырак тучеш, садланак мый географийым шукертсек повторитлем. Мый эн ончыч книгаште лудын лектам, а варажым мом лудмем картыште разбиратлем.

Брылякова Нина.

Мый йолташемланат испытанийлан ямдылалташыже полшем. Теве Нина Желонкина алгебра, геометрия, немецкий язык дене начар тунемеш ыле, мыйын полшымем дене тудо кугун ончык каен. Испытанийым сайын сдатла, манын ӱшанаш лиеш.

Моло отличница-ударница-шамычат почеш кодшо-шамычлан эреак полшат.

Брылякова Нина.

Йошкар-Ола, 6 номеран школа. 7-ше „Д“ класс.

Советский Выборгышто. Снимкыште: Выборгский крепость.

Фото Р. Мазелев ден Э. Ханкинын.

1-й ранг командарм С. К. ТИМОШЕНКОЛАН Советский Союз маршал военный званийым присвоитлыме нерген

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМЫН

УКАЗШЕ

1-й ранг командарм Семен Константинович **Тимошенколан** Советский Союз маршал военный званийым присвоитлаш.

СССР Верховный Совет Президиум Председатель М. КАЛИНИН.

СССР Верховный Совет Президиум Секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль. 1940 ий 7 май.

Западыште военный действий-шамыч

Германский информационный бюрон увертармыже почеш, 10 майыште эрдене 5 часат 30 минутышто германский войска-шамыч Голландийын, Бельгийын да Люксембургын границыштым вонченыт. Пограничный районлаште авиацийын действоватлымыже дене противникын сопротивленийжым чыла вере чактарыме. Германский авиаций шуко голландский да бельгийский аэродром-шамычым руалтен налын, а ятыр верлаште парашютный десант-шамыч высадитлалтыныт.

Официальный германский круг-шамыч тыге увертарат: фронтын тӱрлӧ участкылаштыже германский эскадрилий-шамыч истребительный авиацийым да зенитный артиллерийын виян лӱйкалымашыштым вашлийыныт. Воздушный бойышто шӱдӧ наре неприятельский самолетым волтен шумо але мланде ӱмбалан пытарыме. 7 германский самолет увер деч посна йомын, кок самолетлан волен шинчашышт логалын.

Германский войска-шамыч Маас энгерым вонченыт да Масстрихт голландский олам налыныт. Голландский портлашке пурымаште да тыгак бельгийский побережьеште чыла вере миным шындылме.

Шонымыштым шуктен кертын огытыл

Японец-шамыч Амой олам шупшын налмекышт, китаец-шамыч кокла гыч японец-шамыч ваштареш активно кучедалше еҥ-шамычым пален налаш лан лийын, йоча-шамыч деч йодыштыныт.

Тидлан нуно пайремым ыштеныт. Тушко оласе чыла йоча-шамычым поҥеныт. Японский офицер-шамыч пайремышке шуко модыш, конфект-шамычым конденыт да ош кагаз ластык дене пырля пуэденыт.

Японец-шамыч тиде кагазеш йоча-шамычлан японский газетыш китайско-японский дружбо нерген возаш шӱденыт.

Шуко йоча-шамыч кагазым мӧҥгеш пуэныт. А южо йоча-шамыч тыге возен пуэныт: „Ме японский бандит шамычым шалатышаш улына“, „Мемнан ер, курык-шамычым мӧҥгеш шупшын налаш да бандит-шамычым поктен колташ“.

Тыгай серыш-шамычым налмек, японец-шамыч пеш чот шыдешкеныт. Нуно запискым возышо йоча-шамычым арестоватленыт да штабыш наҥгаеныт.

Йоча-шамыч корно дене каймышт годым: „Калык правительство верч!“, „Японский бандит-шамыч долой!“—манын чот кычкыреныт.

Юный животновод-шамыч

ТАЗА ЧОМАМ ОНЧЕН КУШТЕНА

Ик гана отрядной сборышто отряд совет председатель Володя шкенан „Марий“ колхозлан чома-шамычым ончаш полшымо нерген кутырыш. Тиде ойым чыла пионер-шамыч пеш куанен вашлийна да чома-шамычым ончаш тӱҥалаш келшышна.

Эн ончыч чома-шамычлан лӱмым пуэдышна. Нунын коклаште „Парка“, „Октябрина“, „Трезор“, „Боевик“ да моло лӱманат улыт. Лӱмым пуэдымек, ме пионер-шамыч чома-шамычым ойырен налынна. Кызыт ме чома-шамычым кажне кечын эрыктена, мушкына, яндар южышто коштыктена.

Ончыч чома-шамыч лудыт ыле. Эрыкташат эркым пуэн огытыл. Кызыт гын, тунемыныт, огыт лӱд.

Александров Миклай, Богданов Сергей, Озеев А. чома-шамычым поснак сайын ончат. Чома-шамыч кокла гыч „Боевик“ чома пеш сӧрал капан. Тудым Йошкар Армийлан пуаш ончен куштена.

Илларионов Владимир,

Куракин средний школа, Параньга район.

„У пасу“ колхозысо (Йошкар-Ола район) кролик фермым вуйлатыше М. Л. Охотникова малый серебряный медаль дене наградитлалтын. Тудо Всесоюзный ял озанлык выставкыш кум кроликым колтен. Москваште кролик-шамычым тудын эргыже Ваня Охотников ончаш тӱҥалеш. Снимкыште Ваня Охотников аваже дене.

Фото А. Овечкиным.

Мемнан шефна

Ме Ильпанур неполный средний школышто тунемына, чыланат отличнын тунемшаш верч да сознательный дисциплина верч тыршена. Тыгак колхозланат полшена. „Партизан“ колхозышто презе-шамычым да чома-шамычым ончена.

Мый „Венера“ лӱман чомам ончем, тудым кажне кечын эрыктем, яндар южышто коштыктем.

Курочкин Демид,

Параньга район, Ильпанур НСШ.

Чомам ончена

Ме 4-ше классыште тунемше Бутылкин Александр дене коктын „Самолет“ колхозышто чомам йӧратен ончена. Ме нуным кажне кечын эрыктена, пукшена. Мыйын ончымо чомамын лӱмжӧ „Дочка“, а Александр йолташем „Землячка“ чомам онча.

Семенов Михаил,

Мари-Турек средний школа, 7-ше класс.

Пионерский полыш

Ме — Иванов Харитон, Исенеев Арыслан да мый, пеш дружвын илена. Кумытынат Арборский НСШ-ыште тунемына, кумытынат „Йошкар кече“ колхозышто илена.

Ик гана ме конный дворыш кайышна да старший конюх деч имньым эрыкташ полшаш йодна. Тудо пионер-шамычын полшаш толмыштлан пеш куаныш. Ме имне-шамычым вӱден луктын, сайын шерна. Вара имне кычкыме ӱзгарым ямдылаш полшышна да ӱзгареш имне-шамыч лӱмым возкалышна. Тыге полшымыланна колхоз председатель Петров мемнам моктыш.

Тыге ме, пионер-шамыч, колхозник-шамыч дене дружитлена, нунылан кертме семын полшена.

Головин Григорий,

Мари-Турек район.

Честнын ыштымаш

Коледов Толя, Кораблевка станцийсе стрелочникын эргыже (Московско-Донбасский кӱртньӧ корно) 925 номеран товарный поездым крушений лийме деч утарен. Толян пудыргышо рельсым ужмыжо годым, поезд пеш лишне улмаш, садланак шиштарен шукташ жап лийын огыл. Тунам йоча поездым сигнал дене шогалтен.

Луков Паю

Йолташ-шамыч

(*Мучаш. Тӱҥалтышыже 21 ден 22 номерыште*)

Кечвал каныш годым Вачий классыш моткоч куаныше толын пурыш.

— Письма толын, письма!—кычкырале тудо.

— Могай письма, кӧ колтен?—йодыт моло-шамыч.

— Мемнан шыжымсе классный руководительна, Михаил Николаевич колтен!—Вачий умылтарыш.

— Уло класслан возен мо?

— Ага! Толза, колыштса!

Вачий йыр погынен шинчыч. Моло класс гычат колышташ пурат. Вачий спокойно гына лудаш тӱҥале:

„Темдан ончычсо туныктышыда, классный руководительда дечын красноармейский салам!

Темдам, йӧратыме ученикем-шамыч, шарналтен, тиде письмам возем. Тунеммыдам, илыщдам палымем шуэш. Теат кок ий утла туныктышо учительдам монден огыдал докан.

Мый сайын, тазан илем. Военный школышто радистлан тунемам. Теоретический занятий денат, практический занятий денат чыла отлично. Вот темдам отлично тунемаш ӱжам.

Испытанийлан сайын ямдылалташда кӱлеш. Теве алакат чевер шошо толын шуын. Тунемшашда шуко кодын огыл. Шижынат огыда шукто, испытаний толын шуэш. Садлан кызытак виян ямдылалтса! Отличник, ударник радамда шуко кушкын вет. Аркаш, Илья, Кости кузе тунемыт? Нунат „плохыштым“ пытареныт дыр. Вот тыге гын, пеш сай! Ида подкачатле! Чыланат испытанийыш пураш, сай да отлично сдатлаш пижса! Ик второгодникат ынже лий!

Тидым те шуктеда манын ӱшанен кодам. Тунеммаштыда кугу успехым желатлем.

Темдан деч письмам вучен лиям. Возыза! Вес письма мартен чеверын, чеверын, чеверын!

Салам дене темдан туныктышыда Михаил Николаевич“.

Вачий лудын пытарышат, чылаштымат шыргыжалын ончале. Ваштарешак Кости шинча. Тудат веселан онча. Михаил Николаевичын ӱшанымыжым тудо шуктен. Вот Илья ден Аркаш полан гай чевергеныт. Аркаш йошкар ӱпшым чывышталчывыштал колта.

— Вашмутым колташ кӱлеш!

— Тачак возена-а!

— А „плохыжым“ кузе? Михаил Николаевичын чыла отлично вет—мане Вачий.

— Мый „плохым“ пытарем!—мане Аркаш.

— Мыят!—ешарыш Илья.

— Значит, огыда подкачатле?—адак йодеш Вачий.

— Огына! — Аркаш ден Илья раш каласышт.

— Тӱшка ончылно пумо мут шукталтман! Тыге классна ончыко лектеш,— маныт чыланат.

Тудо кечынак письма возалтын. Кумло вич тунемше кидым пыштен. Аркаш ден Ильят подписатленыт. Нунат йолташ коклаште моло дене тӧр лийыт.

* * *

Тиде каналан Аркаш ден Илья нигӧмат ондален огытыл: пумо мутыштым шукташ чот пижыч. Рече кодымым чарнышт, урокышттат сай шинчаш тӱҥальыч. Но чыла „плохо“ отметкым пытараш куштылгак огыл ыле. Тидлан чот тыршаш кӱлын. Туныктышо-шамыч полшымо дене, отличник, ударник йолташышт-шамыч полшымо дене кодшо материалым сайын умылен нальыч. Тыге нунын отметкышт вашталташ тӱҥале. Ик кунар жап гыч шымыше классын успеваемостьшо шӱдӧ процентыш шуо. Уло класс шымыше классым куанен ончен, сай примерым шкаланышт налыныт.

— Шымыше классым ик посредственно деч посна, кругом хорошо дене пытарем, отлично верч кучедалаш тӱҥалам!—Аркаш ойла.

— Мыят тыгак!—манеш Ильяжат.

Ик мотор шошо кастене тунемше-шамыч, колхозник-шамычат школышко шукын погыненыт. Таче йоча творчествым ончымо школьный олимпиада эртаралтеш. Йоча-шамычын мастарлыкыштым кеч кӧнат ончымыжо шуэш. Теве ик кугу класс пырдыж воктене самырык художник-шамычын сылне сӱретышт вигак шинчалан пернат, туштак сӧрал деч сӧрал у тӱр-шамыч: ӱстембал шовыч, солык, изи шовыч да тулеч молат. Аэроплан модель-шамыч лӱҥгалт кечат, чоҥештынешт.

Эн ондак драмкружок „Шарнымаш“ спектаклым ончыктыш. Спектакль калыклан пеш келшыш. Кугыжан власть годсо каргыме илышым шӱм пудыранен, шыдешт ончет, Советский йоча-шамычын пиалан илышыштым ончен кумыл нӧлталтеш, шӱм куанен кылтка, умбакыже эше талын пашам ыштыме, тунемме шуэш.

Спектакль деч вара хоровой кружок выступатлыш. Адак посна курштызо, мурызо, почеламут каласыше-шамыч шуко лийыч. Сценышке чулым Вачий куштылгын лекте. Тудо программым увертара.

— Йолташ-шамыч! Пытартышлан 7-ше классыште тунемше Сидоркин Аркаш ден Изергин Илья курштaлтен пуат, Петров Кости гармоньым шокта.

Айста йодына! — манын Вачий совым кыраш тӱҥале, чылан „рӱжге“ совым кырат. Тунамак Кости гармонь шокташ тӱҥале. Куштылго, весела муро кугу классым шергылтара. Аркаш ден Илья „рашт-рашт“ тавалтат, писын-писын савырнат. Капкылышт лывырге, пуйто лудымо. Кенета калык веке савырнен тавалтен шогат, коктын таҥ муралтат:

„Гармонетым чот шокто,
Йӱкшӧ лекше оҥгырла.
Модын-воштыл курштена,
Мемнан илыш весела“.

Курштен чарнымекышт кӱдырчыла шергылт кайыш: изижге, кугужге чарныде совым кырат.

— Эша, эша йодына! Угыч йодына-а! — кычкырат рвезе-шамыч.

— Тевыс Аркаш ден Ильят кузе колтат!

— Нунат ынде йолташ коклаш пурышт, — калык коклаште кугырмо шокта.

— Угыч йодына-а! — сово йӱк тугак ок тыплане. Аркаш ден Илья угыч лектыч. Кумылышт кӱш кӱзен. Тӱсышт шошо чевер кечыла шыргыжыт. Чынак, нунын куанымаш кугу да виян. Нуным ончен шымыше классат моткоч куанен.

Йошкар-Ола кермыч завод пелене 2-шо номеран школышто тунемше-шамыч каныш кечын—республиканский музейыште. Шола гыч пурлашке: Мухин Коля, Аркадий ден Порфирий Макаров-шамыч. Фото А. Овечкиным.

Мемнан мурына

Мутшо Анатолий Бикын (куштымо муро) *Муз. В. С. Мироновын*

Веселан

Айста курштен пуэна,
Чўчкалталын мурена.
Шўшкалтена ме чылан
Ломберласе шўшпыкла.

Припев:

Толын сылне пагытна,
Модын-воштыл илена.
Шочынна ме сай жапеш,—
Илыш сылне, ямле пеш.

Тыве-топо модшо йол,
Кид нöлталтше мардежла.
Пионерий, кушкын тол,
Пеледалже шўм-кылна.

Припев...

Изанаже — комсомол,
Ачанаже — партиец.
Ырыкталше кече йол
Кремль гыч тышке толеш.

Припев...

Тунемалын кушкына,
Ваш полшалын илена.
Писемеш мемнан ушна,
Виянгеш вöргö капна.

Припев...

Мемнан мурына (Баянлан)

Мутшо Анатолий Бикын (куштымо муро) *Муз. В. С. Мироновын*

Веселан

Способный самырык лингвист

Б. Серебренников Москваште Чернышевский лўмеш философий ден литература институтын 5-ше курсыштыжо тунемеш. Тудо 25 ияш. Б. Серебренников латинский ден греческий йылме-шамычым сайынак тунемын да немецкий, английский, французский, итальянский, испанский, португальский, румынский, ново-греческий, таджикский да турецкий йылме-шамыч дене возымо книга ден газета-шамычым свободно лудеш. Пытартыш жапыште Б. Серебренников шведский йылме дене занимаглаш тўҥалын. Тылеч посна, тудо словарь дене литовский, латышский да финский йылме дене лудеш. Тенийсе ий гыч профессор М. Н. Петерсонын вуйлатымыже дене тудо древне-индийский йылмым тунемеш.

Кызыт тудо Сталин лўмеш стипендийым налашлан кандидатлан выдвигатлалтын.

ТЫЙ ШИНЧЕТ МО?

СЛОН-ШАМЫЧ КУЗЕ МАЛАТ

Слон-шамыч ваш-ваш пеш келшен илат. Кугу слон изи слоным обижатлаш ок пу. Слон-шамыч лышташ да укш-шамычым кочкын илат. А московский зоопаркыште илыше слон-шамыч шудын, куэн, тумын укшыштым, шўльым, йошкар ушменым, кешырым, олмам, киндым да сакырым кочкыт. Ик слон кажне кечын 100 килограмм тўрлö кочкышым кочкеш. Слон-шамыч сакырым пеш йöратат. Слон служитель дек лишеммекше, хоботшым вуйышкыжо лупшалын, умшажым кара гын, тиде сакырым йодмыжым палыктара.

Слон-шамыч 12 час, южгунам 1 час мартенат коштыт, вара малаш возыт.

Нуно пурла öрдыжышт дене возын малат. Вочмышт годым йолыштым шуен возыт. Эрдене нуно куд час жапыште кынелыт. Кечывалым огыт мале.

Шинчем мый
тöрза кўдылнем,
Шаренам да
лудам книгам.
Мардеж
толеш шып
воктекем,—
Уремыш ўжеш
тöрза гыч вигак.
Ораде!
кунам мый волем
тöрза гыч!
Чай,
мый ом ул
тый гает
шала!
Кае,
теве
його-влакым
рўзалын
Модма гыч поктыл
пöртлашке чылам!
Мардеж куржо
умбаке
сырен,
Сырмыж ден
пиже
куэ вуйым рўзаш,
А мые
шинчылтам книга ден:
лудам да возем,
Тыршем
испытанийым
отлично
сдатлаш!

Осмин Йыван.

1940 ий, апрель.

Пионер семын ыштен

Шукерте огыл Шойбулак НСШ-те тунемше (Йошкар-Ола район) Эргубаев Леонид школа гыч мöнгышкыжö кайшыла корнеш конвертым муын. Конвертыште шергакан документ-шамыч лийыныт. Леня честнын ыштен: мумыжым озажлан пуэн.

18 майыште великий полководец А. В. Суворовын колымыжлан 140 ий темеш

АЛЕКСАНДР СУВОРОВ

Александр Васильевич Суворов 1730 ийыште шочын. Тудо изиже годым пеш уда улмаш. Кушкын шумекше Александрым ачаже Семеновский гвардейский полкыш салтаклан пуэн. Тиддеч вара Суворов великий полководец-шамычын подвигышт нерген шуко книгам лудеш. Ачаже военный инженер улмаш. Тудо эргыжлан арифметикым, тўрлö йылмым туныктен. Эргыжын военный пашам пеш йöратымыжым пален налмеке, военный книга-шамычым налын пуэден.

Суворов эн первыяк „Римская история“, „О походах Александра Македонского“ книга-шамычым лудеден. Тиддеч вара тудын книга лудаш эше утларак кумылжо лийын. Ятыр интересный книга-шамычым лудаш тўҥалын.

Полковый школым тунемын пытармек, тудо чарныде самостоятельно тунемеш.

Суворов тунамсе жапыште кугу образованный еҥлан шотлалтын. Тудо военный историйым, географийым да йылме-шамычым чарныде тунемын. Вет уста полководец лияшлан тиде нерген чыла сайын пален шогыман. Мутлан: великий полководец Наполеон руш географийым, руш калыкын историйжым да тудын йылмыжым шинчен огыл. Тудо рушла йылме дене „бояре“ шомакым гына пален. Садланак вет тудо 1812 ийыште сеҥалтын.

А. В. Суворов.

Суворов противникым сеҥашлан, тудым сайын шинчаш, а противникым шинчашлан тудын йылмыжым палаш кўлеш, манын туныктен. Чынже денак, иностранный йылмым шинчыдыме еҥ кугу командный должностьым налын ок керт.

Суворов изинекак настойчивый лийын. Тудо шке шонымыжым эре шукташ тыршен да шуктен толын.

Суворов индеш ий рядовой салтаклан служитлен. Тиде тудлан кугу школа лийын. Тудо салтак-шамычым чаманен, аклен, нунын верч тыршен. Салтак-шамычат тудым чот пагаленыт. Суворов почеш кеч могай подвигыш, тулыш, вўдыш пурымо семын каеныт. Садланак вет Суворовын командоватлыме армий кеч могай кучедалмаштат эре сеҥен толын.

Суворовын вуйлатыме салтак-шамыч Измаил крепостьым штурм дене сеҥен налыныт. Тудо крепостьым французский инженер-шамыч шалаташ лийдымылан шотленыт. Кредалмаште противник 25 тўжем еҥым йомдарен гын, руш армий 4 тўжем еҥым гына йомдарен. Тудын вуйлатымыже почеш руш войска Альпа курык гоч вончен. Тыге Швецарий гыч французский войскам поктен колтымо. Моло чапле сеҥымаш-шамычымат ыштеныт.

Суворовын Альпа гоч вончымыжо.

Суворов наступатлаш да сеҥаш туныктен. Пеҥгыде дисциплиным кучен.

Суворов пеш тале, лўддымö улмаш. Семеновский полкын рядовой салтакше гыч фельдмаршалыш шумеш шуын.

Великий русский полководец Суворов 1800 ий 18 майыште колен.

Советский калык национальный руш геройым, гениальный военачальник Александр Васильевич Суворовым кугун акла да тудын подвигше дене кугешна.

Отв. редактор— **П. А. КЛЮКИН.**

Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже. Уполн. Марглавлита № А—461.